

OSVRT NA NOVE OKOLNOSTI U ODNOSIMA EURO-ATLANTSKIH SAVEZNIKA

BOGOVI EURO-ATLANTIZMA SU PALI NA TJEME

Vrlo je zanimljiv itinerer prvog predsjedničkog putovanja Donalda Trumpa. Saudijska Arabija, Izrael, Palestina, Italija, Vatikan, Belgija, pa onda ponovno Italija. Sedam destinacija u devet dana i na svakoj stanici predsjednik Trump je iskoristio priliku da zbuni, prepadne, iznenadi (pozitivno ili negativno), uradi nešto što niti jedan njegov prethodnik nije. Na ovaj ili na onaj način. Taman toliko da ugledni Financial Times ovu predsjedničku turneju nazove „teatrom u show bizz maniru”¹. U Saudijskoj Arabiji je plesao „ples mača” ali i potpisao ugovor o prodaji američkog naoružanja u većoj vrijednosti nego njegovi prethodnici zajedno. Reterirao je oko svojih ranijih izjava vezanih za islamske zemlje i Islam generalno, susreo se sa odabranim liderima islamskog svijeta, ali je zato do ushićenja svojih domaćina pojačao izjave o Iranu kao velikoj prijetnji. U Izraelu je učinio korak dalje pa je postao prvi predsjednik koji je posjetio tzv zapadni zid u Jeruzalemu jedno od najsvetijih mjesta Judeizma. Nije međutim spominjao preseljenje američke ambasade u Jerusalem. U Vatikanu je mirno podnio diplomatski uvijene kritike pape Franje, posebno oko pitanja imigranata i klimatskih promjena. U Belgiji je praktično pokazao premijeru Crne Gore Markoviću ko ima prednost u preseansu kada je NATO i sve ostalo u pitanju... Rječju, ništa novo. **Predsjednik Trump polako postaje predvidiv u skovanoj korporativnoj taktici koju vješto primjenjuje na predsjedničku funkciju otkako je uselio u Ovalni ured... Zateži koliko možeš i popusti kad se najmanje očekuje, pa opet zategni i ne daj im da misle kako znaju koji ti je sljedeći potez.**

¹ <https://www.ft.com/content/515802c6-4212-11e7-9d56-25f963e998b2>

Ali upravo ta (ne)predvidivost otkriva nekoliko bitnih nesuglasica koje, za razliku od retoričkih i twitter akrobacija i toplo-hladnog „tuširanja” javnosti, navode na dublje razmišljanje. Njemačko-američki odnosi su na nekoj vrsti prekretnice, ali daleko od toga da budu trajno narušeni. Američki zahtjev za veća izdvajanja za finasiranje NATO izvan su korporativnog manira i više spadaju u namjeru predsjednika Trumpa da uistinu saveznike natjera da više plaćaju, kako kaže, za svoju sigurnost, te razliku prikaže kao veliku uštedu u američkom budžetu. **I na kraju, odluka SAD da se povuče Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama vraća nas na stari zaključak, toliko puta ranije pominjan, a to je da Trump i njegov tim ne interesuje da „Amerika bude ponovno velika” u svima sferama, nego samo u onim koje se tiču održavanja korporativnog kapitalizma i naoružanja.** Drugim riječima, „čvrstoj snazi” se očigledno daje prednost nad „mekom”.

“Oh Lord, won't you buy me a Mercedes Benz”

Nesporazumi nove administracije predsjednika Trumpa i Njemačke imaju svoju historiju. Još u davnim devedesetim, tada uspješni biznismen Donald Trump u jednom intervjuu za Playboy kazao je kako bi najradije zabranio njemačkim i japanskim autima da se prodaju u SAD. Sa velikom dosljednošću slično je ponovio i tokom predizborne kampanje 2016., na što mu je tadašnji zamjenik njemačkog kancelara Sigmar Gabriel odgovorio kako će Amerikanci vjerovatno „prestati kupovati njemačka auta kada budu imali priliku kupiti bolja”. **Ono što posebno tišti predsjednika Trumpa je trgovinski deficit koji SAD ima u odnosima sa SR Njemačkom.** Ukupni trgovinski bilans između SAD i Njemačke u 2015. godini iznosio je 173,2 milijarde EUR², od čega je njemački izvoz u SAD iznosio 114 milijardi EUR. A u strukturi tog izvoza 28% otpada na automobile i mašinsku industriju³. Da li pravi nesporazum uistinu leži u ovim brojkama ili je po srijedi nešto drugo? Da li predsjednik Trump želi natjerati Njemačku na neke druge ustupke upravo tako što joj prijeti tamo gdje je najosjetljivija – na izvozu?

² Pogledati interesantan prilog N24: <https://www.welt.de/wirtschaft/article152863219/Was-hat-Amerika-was-Frankreich-fehlt.html>

³ Vidi tabelu na portal Der Spiegel: <http://www.spiegel.de/wirtschaft/unternehmen/donald-trump-kritik-an-deutschem-handelsueberschuss-was-ist-dran-a-1149382.html>

Ima dosta ovakvih i sličnih pitanja koja su još uvijek u sferi špekulacija, **ali ono što postaje kristalno jasno je da Berlin i Washington sve teže nalaze zajednički jezik.** Predsjednik Trump je, kako prenose njemački mediji, u Italiji, na Samitu G7 i u Briselu na Samitu NATO pakta, nekoliko puta upirao prstom u Njemačku. Na svom twitter accountu, po povratku sa prve evropske turneje, objavio je sljedeće: „Imamo ogroman trgovinski deficit sa Njemačkom, dok oni plaćaju puno manje nego bi trebali za NATO. To je loše za SAD. To ćemo promijeniti”⁴.

Upravo ovdje dolazimo do sljedećeg nesporazuma, a to je ovaj oko finansiranja NATO-a, koji, po našem mišljenju, itekako ima veze sa ovim prvim. Zemlje članice NATO postavile su, na zahtjev SAD, cilj da izdvajanje na odbranu povećaju na dva posto GDP od čega bi dakako veliki dio otpadao na finansiranje NATO-a. Zanimljivo, ovaj cilj trenutno ispunjava samo pet zemalja članica: SAD, Grčka, Velika Britanija, Estonija i Poljska. Najveća evropska ekonomija – Njemačka uspjela je tek doći na 1,2 % potrošnje za odbranu i nema namjeru uskoro podizati taj prag. To je ono što najviše ljuti administraciju predsjednika Trumpa. Sa jedne strane Njemačka prodaje sve što stigne u SAD i bilježi ogroman suficit u trgovini, a sa druge nije spremna povećati finansiranje kolektivne sigurnosti. Ovaj, pomalo simplificiran pristup, u Berlinu nailazi na kritike tipa: to što SAD troši više od dva posto BDP-a na odbranu nije ispunjenje zadanog cilja, nego naprosto američki standard još od Drugog svjetskog rata. Njemački vojni analitičari idu korak dalje i predlažu da se prvo napravi ozbiljna analiza koje su to vojne sposobnosti NATO koje treba pojačati, te koliko i kako u tome trebaju učestvovati evropske zemlje. I konačno mišljenja su kako nasumično povećanje finansiranja neće nužno dovesti i do bolje kolektivne sigurnosti.

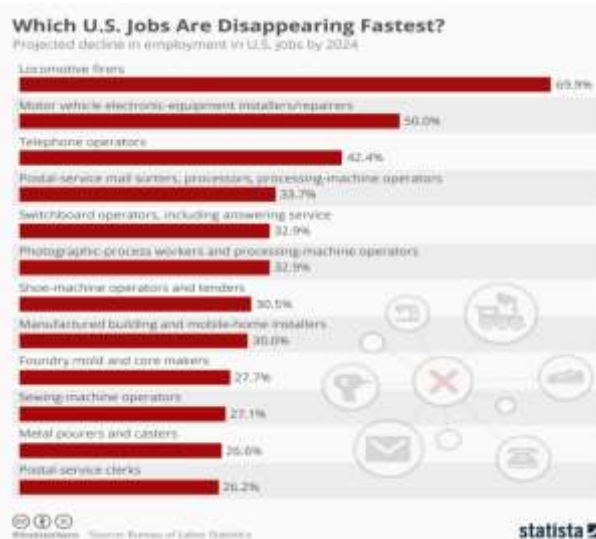
Ukoliko bi Njemačka podigla potrošnju na odbranu na dva posto BDP-a to bi značilo da bi u budžetu za odbranu trebala dodati novih 30 milijardi EUR. Više nego neke manje zemlje članice NATO zajedno.

⁴https://twitter.com/realDonaldTrump/status/869503804307275776?ref_src=twsrc%5Etfw&ref_url=http%3A%2F%2Fwww.spiegel.de%2Fwirtschaft%2Fsoziales%2Fdonald-trump-greift-deutsche-handelspolitik-an-a-1149891.html

To je dakako pozamašna cifra koja bi predsjedniku Trumpu dobro došla u kontekstu predizbornog obećanja o smanjenju američke potrošnje na kolektivnu sigurnost.

Trump and Brexit fish and chips

Predsjednik Trump je 29. marta ove godine potpisao izvršnu naredbu koja ima za cilj da van snage stavi odluke bivšeg predsjednika Obame koje idu u susret COP21 – zaključcima pariške konferencije o klimatskim promjenama koji predviđaju značajno smanjenje korištenja tzv. prljavih izvora energije, a ugaj je tu svakako na prvom mjestu. Pod utjecajem moćnih industrijalaca i donatora Republikanske stranke, te ideoloških gurua koji klimatske promjene smatraju velikom ublehom, predsjednik Trump iskovao je predizborni slogan kako COP 21 direktno ubija radna mjesta u SAD i kako on to neće dozvoliti. **Godišnja vrijednost iskopanog uglja u SAD je 31 milijardi dolara. Više nego kombinovana vrijednost svih ostalih ruda koje se iskopaju u SAD na godišnjem nivou. Otuda ne čudi da je predsjednik Trump otpočeka dosljedan u kritici Pariškog sporazuma o klimatskim promjenama.** Kako u predizbornoj kampanji, tako i odmah po ulasku u Bijelu kuću, potom na Samitu G7 u Italiji i u konačnici 02.06.2017. kad je obznanjeno odluka da SAD izlazi iz Pariškog sporazuma. Ovaj potez definitivno neće učiniti Ameriku ponovno velikom, a niti će spasiti radna mjesta. Više radnih mjesta u SAD će „pojести” proces robotizacije i automatizacije (vidi chart STATISTA-e), nego izlazak SAD iz Pariškog sporazuma. Ovaj će potez pomoći utjecajnoj grupi „fosilnih” multimilijardera u SAD i vjerovatno ubrzati odluku Elona Muska i sličnih bogatih entuzijasta da se odsele sa planete zemlje. Proceduralno, SAD će za formalno pravni izlazak iz Pariškog sporazuma trebati neko vrijeme, te je moguće očekivati i zvanični američki zahtjev za nove pregovore. Evropljani to za sada odbijaju. Pariz i Berlin prednjače.

„Trumpandbrexit“, kako ističe ugledni the Economist, fenomen je koji u ovakvoj kombinaciji i trenutnoj konstelaciji epitomizira preslagivanje euroatlantskih veza i američke uloge u tom sve manje kohezivnom klubu. Trump izlazi iz sporazuma koji je mukotrпно pregovaran posljednjih 20 godina, a britanski konzervativci iz EU koja je također u posljednjih dvadeset godina, mukotrпnim pregovaranjem, prošla veoma bitne faze svoje organizacijske dogradnje. Ovi izlasci svakako neće biti bez cijene koju će morati platiti obje strane atlantske obale. Ne spadamo među one koji već sada znaju kolika će ta cijena biti, a niti među one koji smatraju kako je ovim došao kraj euroatlantskom strateškom partnerstvu.

Ovih dana čitat ćemo i slušati različite optužbe, neslaganja na relaciji Berlin-Washington, Brisel-Washington, London-Brisel... a koja se mogu slobodno tumačiti i kao strateško nerazumijevanje na relaciji EU-SAD. Naša je procjena kako ih ne treba tumačiti drugačije do zauzimanje novih pozicija unutar nekog novog euroatlantskog partnerstva. To dakako znači da se SAD mora naviknuti da evropski partneri polako prestaju razmišljati u kategorijama zahvalnosti SAD zato što su ih spasili u Drugom svjetskom ratu ili zato što će im dati neku vrstu garancije opstanka. A posebno da Njemačka sve manje razmišlja u kategorijama krivice za sve što je u njeno ime urađeno u dva svjetska rata. U tom kontekstu treba tumačiti i izjavu Angele Merkel na predizbornom skupu u Minhenu kako je „došlo vrijeme da Evropa uzme stvari u svoje ruke“, a nakon Trumpovih opservacija kako Evropljani plaćaju malo za svoju sigurnost i izlaska iz Pariškog sporazuma. Rječju, **SAD će se morati naviknuti da sa svojim partnerima u Evropi pregovara. A evropski partneri će se morati naviknuti na jednu drugu Ameriku.** Barem dok joj je na čelu predsjednik Trump. Sve ostalo će ostati isto. Interesi za očuvanje euroatlantskih veza su ipak jači od eventualnih alternativa.

O VPI BH:

Vanjskopolitička inicijativa BH (VPI BH; www.vpi.ba) je domaća nevladina i neprofitna organizacija, osnovana 2004. godine u Sarajevu, posvećena promišljanju međunarodnih odnosa i euroatlantskih integracijskih procesa BiH. Cilj VPI je, pružiti pomoć državnim institucijama pri otkrivanju slabosti i promociji vrijednosti prisutnih u tim procesima, radi povećavanja efikasnosti bh. Institucija u ispunjavanju predstojećih obaveza.

juni, 2017.godine
